

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Кафедра «Безпека праці та навколишнього середовища»
(назва кафедри, яка забезпечує викладання дисципліни)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри «Безпека праці та навколишнього середовища»
(назва кафедри)

_____ Вячеслав БЕРЕЗУЦЬКИЙ
(підпис) (ініціали та прізвище)

« _____ » _____ 20 _____ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕДИЦИНА НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти - перший (бакалаврський)

галузь знань _____ 26 - Цивільна безпека _____
(шифр і назва)

спеціальність _____ 263 - Цивільна безпека _____
(шифр і назва)

освітня програма _____ 263.01 - Охорона праці _____
(шифр і назва)

вид дисципліни _____ Професійна підготовка _____
(загальна підготовка / професійна підготовка)

форма навчання _____ заочна _____
(денна / заочна)

ЛИСТ ЗАТВЕРДЖЕННЯ

Робоча програма з навчальної дисципліни МЕДИЦИНА НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
(назва дисципліни)

Розробник:

Доцент, кандидат пс. наук
(посада, науковий ступінь та вчене звання)

_____ (підпис)

Наталя ТВЕРДОХЛЄБОВА
(ініціали та прізвище)

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри

Безпека праці та навколишнього середовища _____
(назва кафедри)

Протокол від « 31 » 08 2021 року № 1

Завідувач кафедри Безпека праці та навколишнього середовища
(назва кафедри)

_____ (підпис)

Вячеслав БЕРЕЗУЦЬКИЙ
(ініціали та прізвище)

ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Шифр та назва освітньої програми	ПІБ Гаранта ОП	Підпис, дата
263.01 Охорона праці	Л.А.Васьковець	

Голова групи забезпечення спеціальності _____

Вячеслав БЕРЕЗУЦЬКИЙ
(ПІБ, підпис)

« _____ » _____ 20__ р.

ЛИСТ ПЕРЕЗАТВЕРДЖЕННЯ РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри	Гарант освітньої програми

МЕТА, КОМПЕТЕНТНОСТІ, РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ТА СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення дисципліни:

- оволодіння знаннями та вміннями, що забезпечать студентам як майбутнім фахівцям з охорони праці здатність надавати домедичну допомогу постраждалим в умовах надзвичайних ситуацій;

- оволодіння прийомами та навичками надання домедичної допомоги постраждалим внаслідок надзвичайних ситуацій у залежності від обставин, що склалися, з урахуванням особистої безпеки.

Інтегральна компетентність:

ІК – Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та проблеми, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, під час практичної діяльності або у процесі навчання, яка передбачає застосування теорій та методів проведення моніторингу, запобігання виникненню аварій, надзвичайних ситуацій, нещасним випадкам (на виробництві) і професійним захворюванням, оцінювання їх можливих наслідків та їх ліквідування.

Загальні компетентності:

ЗК-2 – Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-8 – Здатність працювати як в команді, так і автономно.

Фахові компетентності (ФК):

ФК-12 – Здатність до проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у разі їх виникнення.

ФК-14 – Готовність до застосовування та експлуатації технічних систем захисту, засобів індивідуального та колективного захисту людини від негативного впливу небезпечних чинників надзвичайної ситуації, дії небезпечних і шкідливих виробничих чинників.

ФК-17 – Здатність надавати долікарняну допомогу постраждалим особам.

Результати навчання:

ПРН 7 – Обирати оптимальні заходи і засоби, спрямовані на зменшення професійного ризику, захист населення, запобігання надзвичайним ситуаціям.

ПРН 8 – Передбачати екологічно-збалансовану діяльність, необхідний рівень індивідуальної безпеки та психічного здоров'я у разі виникнення типових небезпечних подій.

ПРН 16 – Обирати оптимальні способи та застосовувати засоби захисту від впливу негативних чинників хімічного, біологічного і радіаційного походження.

ПРН 18 – Демонструвати вміння щодо проведення заходів з ліквідування надзвичайних ситуацій та їх наслідків, аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

ПРН 19 – Аналізувати і обґрунтовувати інженерно-технічні та організаційні заходи щодо цивільного захисту, техногенної та промислової безпеки на об'єктах та територіях.

ПРН 21 – Організовувати та проводити навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, заняття з особовим складом підрозділу; доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід у сфері професійної діяльності.

Курс «Медицина надзвичайних ситуацій» базується на знаннях, які одержані студентами при вивченні професійно-орієнтованих, соціально-економічних та загальнонаукових дисциплін.

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Вивчення цієї дисципліни безпосередньо спирається на:	На результати вивчення цієї дисципліни безпосередньо спираються:
Програмні засоби обробки інформації в охорони праці	Системи контролю небезпечних та шкідливих виробничих факторів
	Гігієна праці
	Методи вимірювання параметрів навколишнього середовища

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(розподіл навчального часу за семестрами та видами навчальних занять)

Семестр	Загальний обсяг (годин) / кредитів ECTS	З них		За видами аудиторних занять (годин)			Індивідуальні завдання студентів (КП, КР, РГ, Р, РЕ)	Поточний контроль	Семестровий контроль	
		Аудиторні заняття (годин)	Самостійна робота (годин)	Лекції	Лабораторні заняття	Практичні заняття, семінари			Контрольні роботи (кількість робіт)	Залік
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
3	180	12	168	4		8	РЕ			1

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до загального обсягу складає 6,66 (%):

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Види навчальн. занять /Л;ЛЗ;ПЗ;СР/	Кількість годин	Номери семестрів, найменування тем і питань кожного заняття. Завдання на самостійну роботу студентам	Інформаційно-методичне забезпечення
1	2	3	4	6
3 СЕМЕСТР				
1	СР	4	Змістовний модуль 1. Організація медичного забезпечення населення в надзвичайних ситуаціях. Тема 1. Моніторинг небезпек, що можуть спричинити надзвичайні ситуації (НС) Складові системи моніторингу НС. Нормативно-правові акти, що визначають організацію і діяльність Державної служби надзвичайних ситуацій.	[1, 2, 25-29]
2	СР	4	Медико-тактична характеристика осередків надзвичайних ситуацій природного, техногенного, соціального походження та воєнного часу.	[1, 2, 18, 25-27]
3	СР	2	Світовий досвід організації медичного захисту населення при надзвичайних ситуаціях. Основні завдання та принципи медичного захисту населення і рятувальників, постраждали внаслідок НС.	[1, 5, 18, 26-27]
4	Л	2	Тема 2. Принципи організації, завдання, сили і засоби Державної служби медицини катастроф та медичної служби цивільного захисту України. Організаційна структура, основні завдання, сили і засоби Державної служби медицини катастроф (ДСМК) України. Організація та завдання медичної служби цивільного захисту України.	[1, 2, 18, 25-27]
5	СР	4	Методи розшуку потерпілих у надзвичайних ситуаціях. Дії по знаходженню потерпілих.	[1, 2, 7]
6	СР	6	Основні етапи аналізу НС та прогнозування їх наслідків. Надання допомоги постраждалим при небезпечних гідрологічних, геологічних явищах, в епідемічних осередках. Психологічна допомога постраждалим при надзвичайних ситуаціях.	[1, 5, 18, 26-27]
7	СР	2	Тема 3. Особливості проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт та порятунку людей у надзвичайних ситуаціях	[1, 2, 11, 19, 26]
8	СР	4	Способи рятування людей у зонах надзвичайних ситуацій. Рятувальні засоби і правила користування ними.	[1, 2, 7]

9	СР	8	Інженерна розвідка. Конструктивні особливості будинків. Основні вражаючі фактори при виникненні надзвичайних ситуацій на пожежо- вибухонебезпечних об'єктах. Поведінка людей та дотримання заходів безпеки і особистого захисту при виникненні надзвичайних ситуацій на пожежо- вибухонебезпечних об'єктах.	[1, 2, 11, 19, 26]
10	СР	4	Тема 4. Особливості проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт на радіаційно-небезпечних об'єктах.	[1, 2, 11, 19, 26]
11	СР	4	Ознаки променевої хвороби. Способи підвищення радіорезистентності людини. Прилади радіаційної розвідки.	[1, 2, 12]
12	СР	6	Основні вражаючі фактори при виникненні надзвичайних ситуацій на радіаційно-небезпечних об'єктах. Вплив іонізуючого випромінювання на організм людини. Радіаційний захист при аваріях на АЕС та інших радіаційно-небезпечних об'єктах.	[1, 2, 11, 19, 26]
13	СР	4	Тема 5. Медичний захист населення в осередку хімічного ураження 1. Хімічно-небезпечні об'єкти. 2. Дії населення в осередку хімічного ураження Загальні принципи надання медичної та долікарської допомоги при отруєннях СДОР	[1, 2, 11, 19, 26]
14	СР	4	Клінічні симптоми місцевих уражень небезпечними хімічними речовинами, домедична допомога. Прилади хімічної розвідки.	[1-4]
15	СР	6	Біологічний захист населення. Тактика проведення аварійно-рятувальних робіт в осередку біологічного ураження. Захворювання, обумовлені впливом біологічних факторів у робітників.	[1-2, 12]
16	СР	4	Змістовний модуль 2. Основи долікарської діагностики та допомоги. Тема 6. Правові основи надання екстренної медичної допомоги. Статистика «Співвідношення захворювань та нещасних випадків».	[3, 4, 12]
17	СР	4	Послідовність прийняття рішень в умовах НС. Алгоритм проведення первинного огляду на догоспітальному етапі (САВС).	[5, 12, 19]
18	СР	6	Норми, акти, закони щодо надання першої медичної допомоги.	[8, 10, 25]
19	СР	2	Тема 7. Показники діяльності організму людини Гіпертермія – поняття, оцінка показників, невідкладна долікарська допомога. Частота дихання, частота серцевих скорочень, артеріальний тиск - норма та відхилення, визначення, оцінка.	[1, 3-7, 14]
20	ПЗ	2	Визначення показників життєдіяльності організму людини.	[5]
21	СР	2	Загальні відомості про системи організму людини. Будова та функції клітин і тканин організму людини.	[3-4, 5, 15, 24]
22	СР	6	Тема 8. Порушення основних життєво важливих функцій організму. Поняття реанімації та її задачі. Клініка порушення	[3-4, 6-7, 12, 14]

			дихання і кровообігу. Ознаки біологічної смерті. Поняття клінічної смерті. Організаційні основи серцево-легеневої реанімації.	
23	СР	4	Порядок проведення серцево-легеневої реанімації при зупинці дихання та кровообігу. Особливості проведення реанімації дітям.	[5]
24	СР	6	Серцево-судинна система людини: призначення, функції, загальна будова. Епілептичний припадок. Органи дихання людини: призначення, функції, загальна будова. Шоковий та коматозний стан. Синдром тривалого стискання тканин. Кардіогенний шок. Невідкладна допомога. Циркуляторні шоки. Невідкладна допомога.	[12-14]
25	СР	4	Тема 9. Поняття про травми. Травми механічного походження. Поняття про травми: визначення, класифікація. Вивихи, розтягнення та розриви зв'язок, забиття, переломи, їх класифікація, клінічні симптоми. Домедична допомога. Основні принципи іммобілізації. Транспортні аварії. Надання домедичної допомоги постраждалим при дорожньо-транспортних пригодах.	[1, 3, 4, 7, 12]
26	СР	4	Засоби та приладдя, що використовується для іммобілізації. Правила і способи накладання шин. Перев'язувальний матеріал. Загальні правила накладання пов'язок. Техніка накладання м'яких пов'язок на окремі ділянки тіла.	[3, 5, 12, 19]
27	СР	2	Травми живота. Колапс. Сторонні тіла в дихальних шляхах. Чужорідні тіла. Політравма. Травматичний шок. Пакет перев'язувальний індивідуальний (ППІ). Правила використання.	[1, 2, 7]
28	СР	2	Тема 10. Кровотечі. Кровотечі, їх класифікація, домедична допомога.	[3-5, 7, 14]
29	ПЗ	2	Способи, порядок та правила зупинки різних видів кровотеч.	[3-5, 7, 14]
30	СР	6	Ускладнення ран. Кровотеча з слухового проходу, легенева кровотеча, шлунково-кишкова кровотеча. Технічні засоби іммобілізації.	[3-4, 7, 14]
31	СР	4	Тема 11. Травми фізичного походження. Екстремальні температури. Загальні та місцеві ураження від впливу підвищених та понижених температур. Електротравми: їх клінічні симптоми, домедична допомога.	[3-7, 9]
32	СР	2	Міри впливу на кровообіг – показання, протипоказання, техніка виконання. Техніка постановки гірчичників, зігріваючого компресу.	[5]
33	СР	6	Вплив високих та низьких температур в умовах виробництва на організм працівників. Термічний опік, тепловий удар та відмороження, переохолодження, гіпотермія: клінічні симптоми, домедична допомога. Ураження блискавкою.	[3, 4, 6, 7, 15]
34	СР	4	Тема 12. Травми хімічного походження. Отруєння хімічними речовинами. Шляхи потрапляння і	[3-7, 9]

			виведення отрути з організму. Класифікація отрут і отруєнь Отруєння окремими хімічними речовинами та сполуками. Перша допомога.	
35	СР	4	Шляхи введення лікарських засобів. Методика проведення ін'єкцій.	[5]
36	СР	4	Укуси тварин, комах. Долікарняна допомога. Особливості клінічних ознак та діагностики опікового шоку. Інтоксикація металами та хімічними речовинами в промисловості.	[3, 4, 6, 23]
37	Л	4	Модуль 3. Лікувально-евакуаційне забезпечення при надзвичайних ситуаціях. Тема 13. Організація лікувально-евакуаційного забезпечення в умовах надзвичайних ситуацій. Лікувально-евакуаційне забезпечення. Медичне сортування і евакуація постраждалих. Медична евакуація постраждалих. Надання допомоги постраждалим в епідемічних осередках. Дезактивація, дегазація та дезінфекція лікарських засобів і предметів медичного призначення.	[1, 4, 5, 21]
38	ПЗ	4	Засоби індивідуального захисту.	[1, 3, 12-13]
39	СР	10	Порядок транспортування постраждалих із небезпечної зони в райони розгортання пунктів збору постраждалих. Технічні засоби транспортування потерпілих. Способи виготовлення підручних засобів, призначених для транспортування постраждалих. Евакуація та розосередження. Визначення понять. Евакуація населення. Порядок проведення. Санітарно-епідеміологічна розвідка. Режимно-обмежувальні заходи.	[1, 3, 4, 12-13]
40	СР	2	Тема 14. Організація медичного постачання формуванні закладів ДСМК. Характеристика медичного майна. Порядок створення, використання, зберігання матеріальних резервів для запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій.	[1, 5, 12, 25]
41	ПЗ	4	Лікарські засоби та їх застосування. Склад домашньої аптечки та умови зберігання лікарських засобів. Аптечка індивідуальна медичного захисту (АІМЗ), аптечка індивідуальна (АІ-2). Склад, призначення, правила користування.	[1, 5, 7, 12, 14, 19]
42	СР	14	Організація обігу наркотичних та психотропних речовин. Домедична допомога в разі передозування опіоїдами. Можливі стани та допомога в домашніх умовах. Можливі стани та допомога в умовах НС.	[3-5, 17, 19]
43	РЕ	12		
Разом (годин)		180		

Примітки

1. Номер семестру вказують, якщо дисципліна викладається у декількох семестрах.
2. У показнику «Разом (годин)» кількість годин буде відрізнятися від загальної кількості аудиторних годин на кількість годин, що відведена на вивчення тем та питань, які вивчаються студентом самостійно (п. 3 додатку 8).

3. У графі 5 вказується номер відповідно до Додатку 14.

Додаток 8

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва видів самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання лекційного матеріалу	32
2	Підготовка до практичних (семінарських) занять	46
3	Самостійне вивчення тем та питань, які не викладаються на лекційних заняттях	80
4	Виконання індивідуального завдання (реферат)	10
5	Інші види самостійної роботи	
	Разом	168

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Реферат

(вид індивідуального завдання)

№ з/п	Назва індивідуального завдання та (або) його розділів	Терміни виконання (на якому тижні)
	1. Нормативні документи, що регламентують надання домедичної та першої медичної допомоги постраждалим у надзвичайних ситуацій. 2. Світовий досвід організації медичного захисту населення при надзвичайних ситуаціях. 3. Основні завдання та принципи медичного захисту населення і рятувальників, постраждали внаслідок НС. 4. Загальні відомості про системи організму людини. Будова та функції клітин і тканин організму людини. 5. Серцево-судинна система людини: призначення, функції, загальна будова. Органи дихання людини: призначення, функції, загальна будова. 6. Кардіогенний шок. Невідкладна допомога. 7. Циркуляторні шоки. Невідкладна допомога. 8. Особливості клінічних ознак та діагностики опікового шоку. 9. Організація обігу наркотичних та психотропних речовин. Домедична допомога в разі передозування опіоїдами. 10. Пакет перев'язувальний індивідуальний (ППІ). Правила використання. 11. Ускладнення ран. Кровотеча з слухового проходу, легенева кровотеча, шлунково-кишкова кровотеча. 12. Технічні засоби іммобілізації. 13. Вплив високих та низьких температур в умовах виробництва на організм працівників. 14. Термічний опік, тепловий удар та відмороження, переохолодження, гіпотермія: клінічні симптоми, домедична допомога. 15. Чужорідні тіла. Сторонні тіла в дихальних шляхах. 16. Політравма. 17. Здавлювання. Затримка сечі. Травми живота. Колапс. Травматичний шок. 18. Епілептичний припадок. Перша допомога. 19. Інтоксикація металами та хімічними речовинами в промисловості. 20. Вплив іонізуючого випромінювання на організм людини. 21. Захворювання, обумовлені впливом біологічних факторів у робітників. 22. Порядок транспортування постраждалих із небезпечної зони в райони розгортання пунктів збору постраждалих. 23. Технічні засоби транспортування потерпілих з осередку надзвичайної ситуації. 24. Евакуація та розосередження. Визначення понять.	1-20 теми завдань до 15 тижня. Виконання у вигляді рефератів.

	Евакуація населення. Порядок проведення. 25. Надання допомоги постраждалим при небезпечних гідрологічних явищах. 26. Надання допомоги постраждалим при небезпечних геологічних явищах. 27. Надання допомоги постраждалим в епідемічних осередках. 28. Психологічна допомога постраждалим при надзвичайних ситуаціях. 29. Санітарно-епідеміологічна розвідка. 30. Режимно-обмежувальні заходи.	

Додаток 10

МЕТОДИ НАВЧАННЯ (надається опис методів навчання)

Метод навчання – досить складне, багато якісне багатовимірне педагогічне явище, в якому знаходять відображення об'єктивні закономірності, принципи, цілі, зміст і форми навчання. Цей зв'язок з іншими дидактичними категоріями взаємозворотній: принципи, цілі, зміст і форми навчання визначають метод, але вони не можуть бути реалізовані без нього, без урахування можливостей їх практичної реалізації. Науковці поділяють методи навчання на словесні (розповідь-пояснення, бесіда, лекція), наочні (ілюстрація, демонстрація) та практичні (досліди, вправи, лабораторні роботи, реферати тощо). При вивченні дисципліни використовуються проблемний підхід у лекції та пояснювально-ілюстративний метод. Проблемною є така лекція, що містить у собі проблемні, дискусійні твердження, варіанти вирішення яких досягаються обов'язковим обговоренням їх між усіма присутніми. Цьому передують монолог викладача, в якому він вводить слухачів у проблему, вказує на можливі підходи до її аналізу на матеріалі співставлення різних факторів та теорій і знайомить з деякими умовами та прецедентами її розв'язання, створюючи тим самим ґрунт для проблематизації зовнішнього діалогу. При пояснювально-ілюстративному методі студенти, що навчаються, одержують знання на лекції з учбової або методичної літератури через екранну допомогу в "готовому" вигляді. Сприймаючи і осмислюючи факти, оцінки, висновки, студенти залишаються в рамках репродуктивного (відтворюючого) мислення. У вузі даний метод знаходить найширше застосування для передачі великого масиву інформації. Це дозволяє студентам застосовувати усі форми освоєння матеріалу, що підвищує ефективність роботи у аудиторії. Окрім цього лектор має можливість застосовувати Інтернет сайти для ілюстрації лекційного матеріалу. Лекції викладаються українською мовою. Лектор застосовує на заняттях інформацію та ресурси, що розміщено у Інтернеті на сайті кафедри, де студент може знайти відповідь на багато запитань, у тому числі: лекції, методичні вказівки, тести та інше.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль реалізується у формі опитування на лекціях, виступів на практичних заняттях, тестів, контрольних робіт тощо.

Контроль складової робочої програми, яка освоюється під час самостійної роботи студента, проводиться:

- з лекційного матеріалу – шляхом перевірки конспектів, тестування за змістовними модулями (на 9 та 15 тижнях);
- з практичних, індивідуальних занять – за допомогою перевірки виконаних завдань.

Семестровий контроль проводиться у формі екзамену відповідно до навчального плану в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою та у терміни, встановлені навчальним планом.

Семестровий контроль може проводитися в усній формі по екзаменаційних білетах або в письмовій формі за контрольними завданнями, а також шляхом тестування з використанням технічних засобів (Інтернету). Можливе поєднання різних форм контролю.

Результати поточного контролю (поточна успішність) можуть враховуватись як допоміжна інформація для виставлення оцінки з даної дисципліни.

Студент вважається допущеним до семестрового екзамену з навчальної дисципліни за умови повного відпрацювання усіх практичних занять, та виконання індивідуальних завдань СРС, передбачених навчальною програмою з дисципліни.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ, ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ТА УМІНЬ (НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS)

Таблиця 1 – Розподіл балів для оцінювання успішності студента для іспиту

Контрольні роботи	Практичні заняття	Індивідуальне завдання (Реферат)	Іспит	Сума
	40	20	40	100

Таблиця 2 – Шкала оцінювання знань та умінь: національна та ECTS

Рейтингова оцінка, бали	Оцінка ECTS та її визначення	Національна оцінка	Критерії оцінювання	
			позитивні	негативні
1	2	3	4	5
90-100	A	Відмінно	- Глибоке знання навчального матеріалу модуля, що містяться в основних і додаткових літературних джерелах; - вміння аналізувати явища, які вивчаються, в їхньому взаємозв'язку і розвитку; - вміння проводити теоретичні розрахунки; - відповіді на запитання чіткі, лаконічні, логічно послідовні; - вміння вирішувати складні практичні задачі.	Відповіді на запитання можуть містити незначні неточності
82-89	B	Добре	- Глибокий рівень знань в обсязі обов'язкового матеріалу, що передбачений модулем; - вміння давати аргументовані відповіді на запитання і проводити теоретичні розрахунки; - вміння вирішувати складні практичні задачі.	Відповіді на запитання містять певні неточності;
75-81	C	Добре	- Міцні знання матеріалу, що вивчається, та його практичного застосування; - вміння давати аргументовані відповіді на запитання і проводити теоретичні розрахунки; - вміння вирішувати практичні задачі.	- невміння використовувати теоретичні знання для вирішення складних практичних задач.

64-74	Д	Задовільно	- Знання основних фундаментальних положень матеріалу, що вивчається, та їх практичного застосування ; - вміння вирішувати прості практичні задачі .	Невміння давати аргументовані відповіді на запитання; - невміння аналізувати викладений матеріал і виконувати розрахунки ; - невміння вирішувати складні практичні задачі .
60-63	Е	Задовільно	- Знання основних фундаментальних положень матеріалу модуля, - вміння вирішувати найпростіші практичні задачі .	Незнання окремих (непринципових) питань з матеріалу модуля; - невміння послідовно і аргументовано висловлювати думку; - невміння застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач
35-59	FX (потрібне додаткове вивчення)	Незадовільно	Додаткове вивчення матеріалу модуля може бути виконане в терміни, що передбачені навчальним планом .	Незнання основних фундаментальних положень навчального матеріалу модуля; - істотні помилки у відповідях на запитання; - невміння розв'язувати прості практичні задачі .
1-34	Ф (потрібне повторне вивчення)	Незадовільно	-	- Повна відсутність знань значної частини навчального матеріалу модуля; - істотні помилки у відповідях на запитання; - незнання основних фундаментальних положень; - невміння орієнтуватися під час розв'язання простих практичних задач

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Конспект лекцій (електрона версія).
3. Методичні вказівки до практичних робіт (електрона версія).
4. Питання до самостійної роботи (електрона версія).

(надається перелік складових навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни та посилання на сайт, де вони розташовані)

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література

1	Печиборщ В.П., Волянський П. Б., Якимець В. М., Вороненко В. В., Хижняк М.І. Медичний захист населення в надзвичайних ситуаціях в єдиній державній системі цивільного захисту. Київ. 2019. – 425 с.
2	Халмурадов Б. Д. Медицина надзвичайних ситуацій. Підручник. К. : Центр учбової літератури. 2016. – 208 с.
3	Домедична допомога на місці події: практичний посібник / П. Б. Волянський, А. М. Гринзовський, С. О. Гур'єв та ін. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2020. – 224 с.
4	Домедична допомога (алгоритми, маніпуляції): Методичний посібник / В.О. Крилюк, В.Ю. Кузьмін, І.В. Кузьмінський, та ін. Київ, 2017. – 120 с.
5	Циганкова Т.І. Методичні рекомендації до занять з курсу «Медицина надзвичайних ситуацій». Основи долікарської діагностики та допомоги. Харків: НТУ «ХП» 2020. – 70 с.
6	Домедична допомога. Серцево-легенева реанімація (алгоритми, маніпуляції): Методичний посібник / В.О. Крилюк, В.Ю. Кузьмін, І.В. Кузьмінський, та ін. Київ, 2017. – 73 с.
7	Методичні рекомендації до практичних занять з курсу «Долікарська діагностика та невідкладна долікарська допомога». Невідкладна долікарська допомога при терапевтичних станах. Харків. – 2016.
8	Закон України «Про охорону праці» від 21.11.2002 р. Харків. Вид-во «Форт». 2013.
9	Невідкладні стани у практиці терапевта і сімейного лікаря: навч. посіб. / А. В. Єпішин [та ін.] ; ред. А. В. Єпішин. - 2-ге вид. – Тернопіль : ТДМУ, Укрмедкнига, 2016. – 380 с.

10	Положення про медичний огляд працівників певних категорій. Затв. наказом МОЗ України від 21.05.07 № 246.
11	Невідкладні стани: підручник / М. С. Регеда [та ін.] ; ред. В. Й. Кресюн ; ЛНМУ ім. Д. Галицького, Львівський мед.ін-т, Одеський держ.мед. ун-т, Тернопільський ДМУ ім. І. Я. Горбачевського, Івано-Франківський НМУ, Мед. коледж "Монада", Бориславське мед. училище. - Львів, 2019. – 847 с.
12	Emergency and Urgent Medical Care: student training manual / О. Ю. Будулев [та ін.] ; ред. Д. А. Шкурупій. - Вінниця : Нова Книга, 2019. - 200 р.
13	Екстрена та невідкладна медична допомога: навч. посіб. / О. Ю. Бодулев [и др.] ; ред. Д. А. Шкурупій ; МОЗ України, Укр. мед. стомат. акад. - Вінниця : Нова книга, 2017. – 240 с.
14	Перша медична (екстрена) допомога з елементами тактичної медицини на догоспітальному етапі в умовах надзвичайних ситуацій: навч. посібник / В. С. Тарасюк [та ін.] ; ред. В. С. Тарасюк. - Київ : Медицина, 2015. - 368 с.
15	Стеблюк В.В. Розлади психічного здоров'я військовослужбовців в умовах застосування збройних сил: превенція, первинна діагностика, домедична та перша медична допомога / посібник для командирів, фахівців служби морально-психологічного забезпечення, медичних працівників військової ланки // В.В. Стеблюк, І.Ф. Гончаренко, А.В. Швець та ін. – К., 2017. – 52 с.
16	Невідкладна терапевтична допомога у військових частинах (зкладах) Збройних Сил України: методичні рекомендації / 1-е вид., [Ю.М. Астапов, М.П. Бойчак; Я.П. Гончаров та ін.]; затверджено директором ВМД МО України у 2016 р. – К.: 2016. – 119 с.
17	Екстрена та невідкладна медична допомога: підручник. Т. 1. Допомога травмованим на догоспітальному етапі / В. О. Крилюк [та ін.] ; ред.: В. О. Крилюк, С. О. Гур'єв. - Київ : ОЛІВА, 2017. – 504 с.
18	Бахарєва Г.Ю. Цивільний захист: навч. посібник для студентів усіх форм навчання технічних ВНЗ із курсу «Цивільний захист» / Г.Ю. Бахарєва, Н.Є. Твердохлєбова, І.М. Любченко, І.В. Гуренко, Н.О. Букатенко, О.Я. Пітак, О.В. Шестопапов, Б.Б. Кобилянський, О.П. Пушкова – Х. : НТУ «ХП», 2015. – 116 с.

Допоміжна література

19	Медицина невідкладних станів. Екстрена (швидка) медична допомога: підручник / І. С. Зозуля [та ін.] ; ред. І. С. Зозуля. – 3-е вид., перероб. та доп. - Київ : Медицина, 2017. – 960 с.
20	Медицина надзвичайних ситуацій. Організація надання першої медичної допомоги: навчальний посібник (ВНЗ II—IV р. а.) / В.С. Тарасюк, М.В. Матвійчук, В.В. Паламар та ін.; за ред. В.С. Тарасюка. – 4-е вид., випр. 2017.
21	Порадник лікаря з невідкладної медицини: посібник / М. І. Швед [та ін.] ; ред. М. І. Швед. - Тернопіль : Укрмедкнига, 2019. - 528 с.
22	Вказівки щодо збереження психічного здоров'я військовослужбовців в зоні застосування військ (сил) та під час відновлення боєздатності військових

	частин (підрозділів) / А.В. Верба, О.А. Барбазюк, А.В. Швець, В.В. Стеблюк та ін. // під заг. ред. Головного психіатра МО України, доктора медичних наук О.В. Друзя, Головного психіатра МВС України, доктора медичних наук Гічуна В.С. – К., 2017. – 83 с.
23	Екстрена та невідкладна медична допомога. У VI томах. Т. IV Клінічні маршрути (протоколи) пацієнта під час надання екстреної медичної допомоги на догоспітальному етапі: підручник для студ. вищ. навч. закл. / Крилюк В.О. та ін. – Київ: Ожива, 2020. - 300 с.
24	Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи: нормативні показники, трактування змін: довідник-посібник / Вінницький нац.мед. ун-т ім. М.І. Пирогова ; ред. Ю. М. Мостовой. – 26-е вид., змін. та доп. – Київ : Центр ДЗК, 2019. – 792 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ (перелік інформаційних ресурсів)

25. Наказ Міністерства внутрішніх справ № 831 від 18.08.2014 «Про затвердження Порядку організації медичного забезпечення в системі Державної служби України з надзвичайних ситуацій»: [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1095-14#Text>
26. Кодекс цивільного захисту України ВРУ № 5403-VI від 02.10.2012 р. : [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>
27. Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 1349 від 12.06.2019 «Про затвердження Положення про медичну спеціалізовану службу цивільного захисту»: [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0758-19#Text>
28. Положення про Державну службу медицини катастроф. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 11 липня 2001 р. № 827. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/827-2001-%D0%BF#Text>
29. Закон України «Про екстрену медичну допомогу» від 05.07.2012 № 5081-VI. http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T125081.html
30. <http://www.umj.com.ua/article/speciality/pediatriya> -Український медичний журнал.
31. <http://www.nedug.ru/library-> Медична бібліотека.